

Prædikestolen.

Gl. Haderslev Kirke har en fin renæssance-prædikestol fra 1609. Det vil sige fra kong Chr. IV's tid.

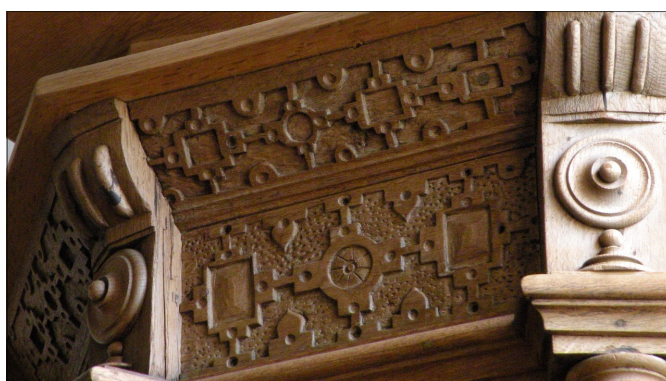
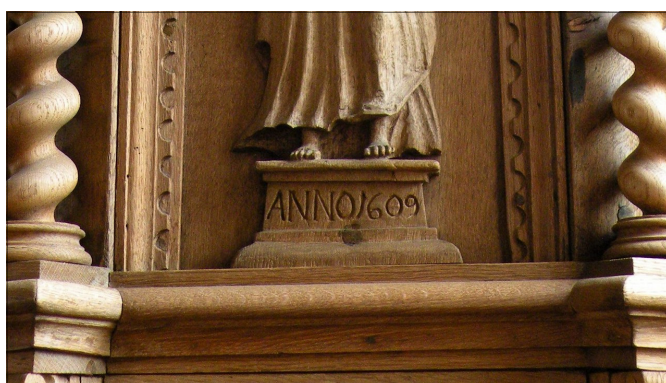
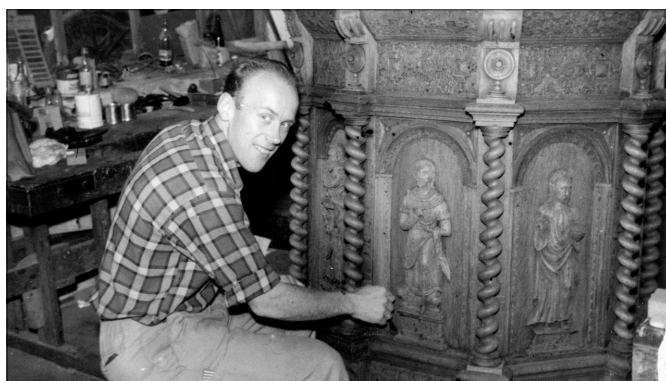
Den bærer dog præg af en kraftig restaurering, som billedskærer C. Dahl foretog i 1871. Den blev også istandsat i 1950-erne, hvorfra vi har et billede af Alfred Seest, som var med til arbejdet i 1957-58.

De fem skårne figurer: Kristus og evangelisterne er alle originale ligesom tekstfeltet nederst og nogle af panelerne. De snoede søjler og de bærende eller støttende udskårne dele under prædikestolen er ligesom andre mindre elementer nyere.

Årstallet 1609 findes to steder: Lige under Kristus-figuren og i tekstfeltet nederst.

Karakteristisk for renæssanceprædikestolene er, at de ofte er "tøndeformede", altså har lodrette sider og felter, ofte 5, som også her i kirken.

Karakteristisk er også mønsteret, der er præget af firkanter og cirkler forbundet på forskellig vis. Men mønsteret er ikke nødvendigvis symmetrisk, det kommer først for alvor med barokken.

Prædikestolens indskrift:

En latinsk indskrift gengiver Jesu ord i Matt. 10,20:
Non vos estis q(ue) loq(ui)mini sed spirit(us) patris vestri qui loquitur in vobis. Anno Ch(rist)i 1609

"Det er ikke jer, der taler, men det er jeres faders ånd, som taler gennem jer. Kristi år 1609".

Denne forståelse kommer også til udtryk gennem lydhimlens Helligånds symboler: Duen mv.

Lydhimlen:

Lydhimlen blev opsat i 1723 og havde oprindelig den opstandne Kristus øverst. Men ved restaureringen i 1950-erne er den forsvundet.

Billedet til højre viser kirkeskibet imellem 1926 og 1952, hvor vi ser Kristus figuren tydeligt. En sådan sejrende Kristus ses ofte på lydhimle rundt omkring.

(Smedejernslysekronerne kan i dag ses hænge i spisesalen på Danhostel Haderslev - tidligere kaldet Vandrehjemmet.)

Lydhimlens motiver:

Lydhimlen er på undersiden udsmykket med symboler, som rækker langt tilbage i tiden.

Selve lydhimlen er otte-kantet ligesom stjernen. Stjernen rummer en skykrans med otte flammetunger. I himmelåbningen ses et guldbelagt felt, som skal vise himlen eller Gud selv, for guld er i ikonografien Guds farve. Ned fra guldfeltet hænger Helligåndens due.

Der er naturligvis tale om en henvisning til Jesu dåb, f.eks. Markus 1,9-11, hvor "*han så himlene flænges og Ånden dale ned over sig som en due*"

En særlig forklaring knytter sig til **otte-tallet**: Tal-symboler betyder meget i Bibelen, og kommer følgelig også til det i den folkelige kristendom, hvor man ikke kan læse, men benytter sig af billeder og symboler.

Otte-tallet er **evighedens tal** - det er derfor at det matematiske tegn for uendelighed ∞ netop er et ottetal, der ligger ned!

Men det er også **frelsens tal**. Som det hedder i en gammel remse og vise "Stat op Sankte Simeon":
Otte sjæle frelste Gud udi arken!

Den otte-takkede stjerne er derfor et udtryk for himlene, for evigheden og for frelsen. Det hænger bl.a. sammen med, at i den otte-takkede stjerne kan der indtegnes et kors. Derfor er Betlehemsstjernen i ikonografien altid en otte-takket stjerne, som det ses mange steder i kirkekunsten. Her vises et kalkmaleri fra 1300-tallet i Korsgangen i Slesvig Domkirke med "Kongernes tilbedelse", hvor Betlehemsstjernen har 8 takker. Jeg har også medtaget et julekort, hvor korset ses tydeligt i stjernen: *Barnet i krybben er den samme som manden på korset*. I julekrybber ser vi også ofte både kors og stjerne. Også stjernen i toppen af vores juletræ er en otte-takket stjerne, der peger både tilbage på barnet i krybben, men også frem mod kors og opstandelse!

Evangelisterne på prædikestolen:

Prædikestolens centrale figur er den velsignende Kristus flankeret af de fire evangelister med deres attributter eller kendetegn.

Kristus har i sin venstre hånd en kugle, der symboliserer jorden - *han er verdens frelser*!
Den højre hånd er rejst i en velsignende gestus.

Evangelisternes kendetegn er:

Matthæus:	Mennesket	Markus:	Løven
Lukas:	Oksen	Johannes:	Ørnen

Disse kendetegn går helt tilbage til *livsvæsenene* i Ezekiels bog kap. 1 i Det gamle Testamente. De nævnes også i Johs. Åb. kap. 4 i Det nye Testamente. De er meget ofte bevingede, og de har været benyttet som evangelistsymboler siden ca. år 400.

De fire livsvæsener optræder også på Hjalte Skovgaards freskomalerier i apsis fra 1950-erne, hvis motiv netop er Johs. Åb. Kap. 4-5.

Evangelistsymbolerne optræder også på præstetavlen i våbenhuset. Her findes de i hjørnerne.

Kirkefaderen Irenæus, der levede op mod år 200, tolkede de fire væsener som udtryk for evangeliernes særpræg:

Matthæus: *Et menneske*, fordi evangeliet begynder med at føre Jesu stamtavle tilbage til Abraham, jødernes stamfader.

Markus: *En løve*, fordi evangeliet begynder med et råb i ørkenen, hvilket fører tanken hen på en løve, der brøler på stepperne.

Lukas: *En okse*, fordi evangeliet begynder med beretningen om et offer, og oksen er det traditionelle offerdyr.

Johannes: *En ørn*, fordi evangeliet er det mest poetiske, bevingede og har et overordnet perspektiv.

På præstetavlen findes foroven korset med to forkortelser: Alfa og Omega - XP (Kristi monogram). Forneden ses indslynget i hinanden symbolet IHS, *Jesus Hominum Salvator* - Jesus menneskenes frelser. Dette symbol ses også som et kalkmaleri på korbuevæggen over døbefonten.

Afsluttende om prædikestol og prædiken:

Laterankonciliet i 1215 bestemte, at der ved alle højmesser skal prædikes (naturligvis på modersmålet, selv om resten af gudstjenesten var på latin). Derfor blev der brug for forhøjninger, hvor præsten kunne stå imens. Det blev så til prædikestole, hvor der før kun havde været læsepulte til evangelium- og epistellæsningerne. Med reformationen blev prædikestole obligatoriske, idet prædiken blev et vigtigt led i gudstjenesten. Præstens opgave blev at pege hen på Kristus, sådan som det ses på alterfodstykket i stiftskirken i Wittenberg.

Som et kuriosum kan nævnes, at *Kirkeordinansen fra 1539 og Danske Lov fra 1683 bestemte, at præsten højst må prædike én time ved gudstjenesten!*

Det ord, som præsten bærer op på prædikestolen, er også det ord, der bærer præsten!

Thorkild Sørensen, marts 2016

